

POLİTİKA ETKİSİZLİĞİ ÖNERMESİ: TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR MODEL DENEMESİ

Ahmet AY *
Zeynep KARAÇOR **

ÖZET

Uygulanan ekonomi politikalarının başarısı oyunun kurallarının karar birimlerine açık ve net bir şekilde ifade edilmesi ile mümkündür. İktisatta rasyonellik aksiyomu gereği karar birimleri rasyonel kabul edilir ve bu karar birimlerinin amacı faydalarını maksimize etmektir. Bu durum karar birimlerinin, iktisat politikaları karşısında hemen aktif bir tavır takınıp iktisat politikalarının tamamen etkisiz hale gelmesine neden olmaktadır (Politika etkisizliği önermesi). Karar birimlerinin rasyonelitesi, mevcut veriler ışığında kendileri için en doğru kararı vermelerini varsayar. Dolayısıyla karar birimleri politika yapıcılarının olası bütün reaksiyonlarını elde ettikleri belli model çerçevesinde kullanarak tahmin etmeye çalışacaklardır. Karar birimlerinin bu davranışı politika uygulamalarını etkisiz hale getirecektir. Bunun için ekonomide izlenen sistematik politikalar başarılı olamayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rasyonellik, Beklenti, Güvenirlilik, Politika Etkisizliği.

Giriş

I. Dünya Savaşından bu güne Dünya Ekonomisi önemli bir dönüşümden geçmekte, "yeni dünya düzenini" oluşturmaya çalışmaktadır. Dünya ekonomisini tek bir bütün haline getiren yeni dünya düzeni ya da globalizasyon gibi kavramlarla ifade edilen ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel alanları içine alarak uluslararası sınırları aşan küreselleşme denen bir oluşum dönemi tanımlanmaktadır. Değişim dinamiklerini içeren küreselleşme süreci önündeki birçok engelin 1970'li yıllarla birlikte ortadan kalkması bu oluşumu hızlandırmıştır. Özellikle 1970 yılında yaşanan yüksek enflasyon ve durgunluğun bir arada görüldüğü stagflasyon krizi değişim sürecini hızlandırmıştır. 1970'lere kadar süren

* Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yrd. Doç. Dr.

** Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yrd. Doç. Dr.

geleneksel Keynesyen İktisat Politikaları'na, stagflasyon krizine çözüm bulamadığı hatta krizin temel kaynaklarından olduğu düşüncesiyle karşı çıkılmaya başlanmıştır. Egemen olmaya başlayan parasalcı ve ardından da yeni klasik yaklaşım, iktisadi liberalizmin "yayılmayı" ve "derinleşmesini" sağlamaya çalışmıştır³⁸. Neo-liberal fikirler ve ekonomi politikaları dünyada kabul görmeye başlamıştır.

İktisadi liberalizme dayanan ve ikinci küreselleşme evresi başlangıcı olarak kabul edilen 1970'li yılların asıl ayırt edici özelliği kağıt paraların nominal değişim hareketlerine dayalı olarak gerçekleşmiştir. Bretton Woods sisteminin yıkıldığı 1971 yılı dünya ekonomisi için dönüm noktasını oluşturmuştur. Sistemin çöküşünden sonra, ülkelerin kendilerinin belirlediği farklı kur rejimlerinin uygulandığı, sermaye kontrollerinin en az düzeye indiği çoklu sistem denilen bir dönemin yaşanmasıdır. Bu döneme damgasını vuran en önemli oluşum, ülkelerin finans sistemi üzerindeki kısıtlama ve denetimlerini kaldırarak ekonomilerini uluslararası sermaye akımlarına açtıkları, ulusal finans piyasaları arasındaki sınırların ortadan kalktığı ve küreselleşmenin ekonomik yönünün temel ayağını oluşturan finansal liberalleşmedir (Eroglu; 2002, s.15).

Finansal liberalleşmenin ardından, sermaye hareketlerine açık ekonomilerde, borçlanma; enflasyonu baskı altına alma ve büyüme sağlama konusunda kısa vadede başarı sağlansa da, uzun vadede ülke krize açık hale gelmektedir. Bu yüzden, enflasyonist yapıyı sermaye hareketleri ile baskı altına almak yerine, ekonomideki dengeleri yerine oturtturarak istikrar tedbirlerinin uygulanması önem kazanmaktadır (Çağlar; 2003, s.151).

Finansal liberalizasyon anlayışı, sermayenin karlılığını tek başına gösterge olarak kabul etmiş bunun için kural tanımayan "Serbest Pazar" ekonomisi çerçevesinde her türlü değişim, özellikle teknolojik değişim ve gelişimin bu yönde kullanılmasını temel prensip olarak benimsemiştir. Bu evre, küreselleşmenin ekonomik boyutunu oluşturmuştur.

Küreselleşmenin ekonomik yönü aynı zamanda küreselleşmenin tehdit boyutunu da oluşturmaktadır. Global düzeyde karar veren ve pazarlara hızla girip çıkabilen yatırımcılar, mali krizlere neden olabilmekte, merkez bankalarını iktidarsızlaştıran, hükümet politikalarını anında etkisiz bırakan "sıcak para" dan oluşan iktidarsız bir sermaye akımının oluşmasına neden olarak kriz sarmalında bir ekonomik yapı ortaya çıkarabilmektedir. Küreselleşmenin gelişen ülkeler açısından yıkıcı etkisi bu boyutta ortaya çıkmaktadır. Finansal istikrarsızlıklara

³⁸ Küreselleşme, piyasa ekonomisine dayalı sanayileşme modelini izleyen ya da hedefleyen ülkelerin, uluslararası pazarlara açılarak, rekabet etmek amacıyla, siyasi ve mali yapılarında gerekli düzenlemeleri yaparak, dünya ekonomilerine entegre olmaları ve bir bütün olarak entegrasyon yolundaki girişimleri ifade etmektedir. Tarihsel olarak, sanayileşmiş batı toplumlarına atfedilen küreselleşme mülkiyet hakları, liberal hukuk anlayışı, liberal siyaset ve liberal ekonomi mekanizmasını işaret etmektedir (Orhan;2003,s.411).

ekonomik kuruluşların getirdikleri çözüm önerileri de yeterince başarılı olamamakta, politika etkisizliğine neden olmaktadır.

Karar alıcılar, politikalarını şekillendirirken toplumsal uzlaşma, güvenilirlik, rasyonellik ilkelerini göz önüne almak zorundadırlar. İktisadi liberalizm, bir taraftan rekabete dayalı bu girişimi ön plana çıkartırken, diğer taraftan da toplumsal hareketlerin kurumsallaşması ve katılım sürecine dayanmaktadır. İktisadi liberalizasyon, devletin rolünü azaltarak ya da yeniden tanımlayarak, gelişen dünya ile bütünleşmenin yanında demokratik katılımı yeni bir modernizasyon toplumu, demokratik kurumlar ve makro ekonomik istikrarı sağlayacaktır (Mittelion; 2000, s. 9).

Dünya ekonomisindeki gelişmelere paralel olarak, Türkiye Ekonomisi'nde 1970'li yılların başından itibaren, istikrarsızlık, kriz sarmalında bir ekonomik yapıya sahiptir. Bu sürece damgasını vuran istikrarsızlık göstergesi de enflasyon olmuştur. Türkiye Ekonomisi özellikle 1980'lerden sonra önemli boyutlara varan ve her yıl bir üst onlar hanesine taşınan kronik yüksek enflasyon olgusu ile iç içe olmuştur. Enflasyonla birlikte üretimde görülen darboğazlar ve işsizlik oranındaki artışlar, 1980 yılı başından itibaren batı ekonomilerindeki yeni uygulamalara benzer iktisat politikaları ile aşılmaya çalışılmıştır.

Türkiye Ekonomisi 1990'lardan itibaren "istikrarsızlık- kriz -büyüme- istikrarsızlık" sarmalında bir kısır döngü içine itilmiş görülmektedir. Bu sarmala enflasyon, kamu açıkları, arz-talep dengesizliği, dış ödemeler dengesizliği, sermaye yetersizliği ve karar birimlerindeki negatif beklentiler neden olmaktadır. Uygulanan ekonomi politikalarının günü kurtarmaya yönelik popülist politikalar olması, siyasi istikrarsızlık, kamu ekonomisinin büyüklüğü ve beceriksizliği bu sarmalın diğer nedenlerini oluşturmaktadır. Özellikle siyasi istikrarsızlık ve popülist politikalar, uygulanan makro ekonomik politikaları etkisiz kılarak piyasalara karşı olan güveni sarsarak istikrarsızlıkları kalıcı hale getirmektedir. İstikrarsızlık göstergeleri, özellikle enflasyon çeşitli sebeplerle ortaya çıktığında, hem ekonominin işleyişinde bozulmalara sebep olmakta ve hem de çeşitli endeksleme mekanizmalarına yol açarak ve negatif beklentileri güçlendirerek kronik bir hal almaktadır. Bu süreç Türkiye Ekonomisinde hem uygulanan politikaları başarısız kılmış hem de yeni istikrarsızlıklar karşısında daha ağır istikrar tedbirlerinin alınmasına yol açarak, karar birimlerinin sisteme karşı olan güvenini sarsmış, Türkiye Ekonomisinin küresel dünya ile entegrasyonunu olumsuz yönde etkilemiştir. Bu çalışma, Türkiye Ekonomisinde, özellikle gözlenen istikrarsızlık ve kriz olgusu içerisinde uygulanan politikaların "niçin", "neden" "hangi" faktörlerin etkilerinden dolayı başarısız olduğu sorularını sormayı amaçlıyor. Bu çalışma boyunca uygulanacak yöntem Sargent-Wallece'nin geliştirdiği politika etkisizliği önermesinin Türkiye Ekonomisi açısından ekonometrik analizin yanı sıra, sözkonusu önermenin iktisadi ve sosyal yaşam içindeki işlevlerinin çözümlenmesine yönelik analizleri yapmayı da amaçlamaktadır.

1. Beklenti, Rasyonellik İlkesi Ve Politika Etkisizliği Önermesi

Beklenti, ekonomide çeşitli karar ve davranışların geleceğe dair yorumlarla şekillendiğini belirtmek üzere iktisat kuramının kullandığı bir kavramdır. Beklenti, bir olgunun sonunda gerçekleşmesi beklenen şey, bireyin belli şart ve durumlarda alacağı tavırlar veya kendisinden beklenenler konusunda öngörüsüdür (Paseran; 1987, s.15). Kesin olmayan olay ve sonuçlarla ilgili düşünceler, eğilimler veya psikolojik ruh hali beklentileri oluşturmaktadır. İktisat teorisinde beklentiler, "gelecekte bazı önemli değişkenlerin sayısal değerinin ne olacağı" ile ilgili tahminlerdir (Bekaert, Hodrick, Marshall; 1996, s.1). Kaynakların kıtlığı, ihtiyaçların sınırsızlığı ve günlük yaşamda varolan belirsizlikler, karar birimlerini belirli konularda gelecekle ilgili tahminlerde bulunmaya zorlamaktadır.

Geleceğe ait tüm ekonomik faaliyetlerde bekleyişler etkili bir faktördür. Fakat bekleyişler, insan psikolojisi ile ilgili olduğu için miktarlar ve fiyatlar gibi doğrudan izlenememektedir. Frisch'e göre, bekleyişlerle ilgili analizlerde iki yöntem vardır. Birinci yöntemde göre karar birimleri, geçmişteki sübjektif deneyimleri farklı ekonomik birimlere aktararak bu ekonomik birimler tarafından yapılan tahminlerden faydalanmaktadırlar. İkinci yöntemde göre de, karar birimleri gözlenebilir değişkenle bu değişkene ilişkin gözlenmeyen değişkenler arasında bir ilişki kurmaktadırlar (Frisch; 1984, s. 21).

İktisadi unsurlar, statik beklentilerin eksik yönlerini gidermek ve değişen ekonomik şartlar karşısında geçmişteki hataları göz önüne alarak gelecekle ilgili beklentileri oluşturdukları modeller ortaya çıkarmışlardır. 1970'li yıllarda dinamik modelleri içeren ve beklentilerin "rasyonel" olduğu varsayımı ile devrim yaratan rasyonel beklentiler kuramı çerçevesinden beklentiler şekillenmiştir.

Makro iktisat literatüründe bekleyişler konusu, rasyonel beklentiler kuramından önce de ele alınmıştır. Keynes ve taraftarları da bekleyişler konusunu ele almışlar, ancak yaklaşımları rasyonel beklentiler kuramından farklı olmuştur. Çünkü belirsizliğin algılanışı farklıdır. Keynes'de bekleyişlerde yanılığlar vardır ve bu yanılığlar süreklilik de gösterebilmektedir (Stiglitz; 1992, s.39). Keynes'de beklentiler geçmişteki hataların göz önüne alınarak gelecekte beklentilerin oluşturdukları uyarlamacı beklentiler çerçevesinde ele alınmıştır. Rasyonel beklentiler kuramına göre ise karar birimleri, beklentileri oluşturduğu dönemdeki tüm bilgileri kullandıkları için sürekli olarak sistematik hata yapmayacaklardır. Hata yapsalar bile hatalar sürekli değildir ve ortalama sıfır olan rassal bir değişken gibidir. Bekleyişler rasyoneldir.

Rasyonellik, iktisadi hayatta karar verme durumundaki birimlerin davranışlarıyla ilgili bir kavramdır. İktisat biliminin en temel aksiyon veya varsayımı iktisadi etkinlikte bulunan bireylerin rasyonel davrandıkları inancıdır. İktisadi gözömlenmelerde rasyonellik ilkesinin soyut insan davranışlarına uygulanabilmesi için diğer varsayım devreye girer: İktisadi etkinlikte bulunan

insan en çoklaştıracıdır (maximizer). Eğer tüketici ise faydayı, üretici ise kâr maksimumuna ulaştırmaya çalışacaktır (Demir; 1995, s. 71).

Rasyonalite (ussallık, akıllılık) sözlük anlamı "bir düşünce veya eylemin mantık kurallarına uygun olması ve genel deyimle gelişmemesi, belirli bir amaca ulaşmak için o amaca götüreceği olan araçların kullanımı" (Demir, Acar; 1997, s.190) olarak tanımlanmaktadır. İktisat biliminde bireyler, rasyonel ve tutarlı tercihlerle sahip oldukları varsayılır. Dolayısıyla bireyler rasyonel olmaları sonucunda faydalarını ve özel çıkarlarını maksimize ederek tercihlerde bulunacaklardır. Kısaca bireylerin tercihlerinde bir homo economicus (ekonomik insan) motifi, yani rasyonel düşünme, karar verme ve bireysel çıkar maksimizasyonu hakimdir. Özellikle geleneksel iktisat "rasyonel bir iktisadi kişi"nin çerçevesinde oluşup gelişme göstermiştir (İnsel; 1993, s.118). Küreselleşmenin başlangıç tarihi kabul edilen sanayi devrimi ve sanayi toplumunda tek bir ahlak ve üslup, kişisel olmama normları, mükemmeliyet, icra ve sonuca ulaşma düşüncesi esastır. Yönlendirici ilke, en az maliyet üzerine kurulu etkinlik (efficiency) kriteridir. Yönetimin her dalında ve kademesinde "rasyonellik ilkesi" egemen kılınmıştır.

Rasyonellik kavramının iktisattaki yerini açıklığa kavuşturabilmek için iktisadın psikoloji ile olan ilişkisine bakılması gerekmektedir. Psikoloji, insan davranışlarının ve bilgi edinme özelliklerinin incelendiği bir bilim dalı olmaktadır. İnsan davranışlarının önemli bir bölümünü oluşturan iktisadi davranışlar da bu alanda psikolojiden etkilenmektedir. İktisadi davranış, Klasik İktisat'ta Adam Smith ile tanımlanan ekonomik insanın davranışidir. İktisadi insanın bütünüyle ekonomi içindeki davranışı, iktisadi davranıştır. Amaç ile araç arasındaki en etkin yolu seçerek maksimizasyona ulaşacak şekilde davranmak, rasyonel etkinliği oluşturmaktadır.

Bekleyişlerin rasyonel olarak tanımlandığı, karar birimlerinin varolan tüm bilgileri kullanarak, en iyi istatistiksel tahminler yaparak geleceğe dair tahminler oluşturdukları rasyonel beklentiler kavramına "politika etkisizliği" önermesi ile Thomas Sergent ve Nell Wallace önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır.

"Politika etkisizliği" önermesi ekonomik birimlerin beklentileri rasyonel olarak oluşturduklarında, uygulanan iktisat politikalarının üretimi artırmaya ve işsizliği azaltmaya bir katkısı olmayacağı olarak tanımlanmaktadır (Sargent, Wallace; 1975, s. 241-243). Sargent-Wallace, ekonomideki katılımcıların neden enflasyon oranı tarafından sistematik bir şekilde aldatıldığı sorusuna cevap aramışlardır. Sergent-Wallace'ye göre, insanlar kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalıştıklarından enflasyon oranı ile ilgili isabetli tahminler yapmaya çalışacaklardır. Bu insanların enflasyon oranını tam olarak tahmin edeceği anlamına gelmemektedir. Bu durum sadece karar birimlerinin önerilen para ve maliye politikası dahil, tahminlerinde mevcut bütün bilgiyi kullanmaları gerektiğinin sistematik bir unsuru olmamalı ve bunların tahminlerini geliştirmelidir.

İşsizlik oranında, kendi doğal oranından kaynaklanan hareketler enflasyon tahmininde hatalar yapıldıkça devam edebilecek, ama bu hatalar özünde rastgele yapılmış hatalar olacaktır. Böylelikle enflasyon tahminindeki hatalar rastgele yapılan hatalar olmalı ama toplum, enflasyon oranı hakkında asla sistematik olarak aldatılmamalıdır. Sargent ve Wallace; insanları sistematik olarak şaşırtıldığında sistematik para politikasının beklenmeyen enflasyonu ve işsizliği değil sadece beklenen enflasyonu etkileyebileceği sonucuna varmışlardır (Sargent; Wallace, 1975, s.168).

Sargent ve Wallace'ye göre, firmalar ve işçiler şimdi ve gelecekte yüksek enflasyon oranlarını bekleyecekler ve enflasyon pazarlıklarını bu beklentilere göre sürdürecektir. Karar birimlerinin bu davranışlarının nedeni geçmişe ait tecrübeleri ve kuralına uygun olarak oynanmayan oyunlar yani istikrar politikalarıdır. Karar birimleri gelecekte yüksek enflasyon oranı beklemektedir. Çünkü hükümetin cari ve ileriye dönük para ve maliye politikaları bu beklentilerin oluşmasına olanak vermektedir. Bu varsayımlar devletin, popülist politikalarını anlamsız kılmaktadır. Karar birimleri uygulanacak politikalar karşısında hemen kendilerini koruyacak tedbirler alacaklardır. Örneğin üretim ve istihdamı artırmak amacıyla gevşek bir para politikasının izlenmesi, karşısında rasyonel karar birimleri bunun enflasyona yol açacağını beklediğinden hemen karşı tedbirini alacaktır. Tüm pazarlıklar enflasyona göre yeniden ayarlanacak ve işçiler ücret artışları talep edecek, firmalar fiyatlarını artıracaklardır. Bu durumda reel ücrette bir değişme olmayacaktır. Uygulanan parasal genişlemede sadece fiyatlar genel düzeyini artıracaktır. Yani devletin uygulayacağı aktif politikalar uzun dönemde etkisiz kalacaktır.

Sonuç olarak, Sargent-Wallace, eğer ekonomide aktivist (günü kurtarmaya yönelik, kısa vadeli popülist politikalar) politika uygulanıyorsa, beklentilerin rasyonel olduğu varsayımı altında, politika uygulamalarının üretimi doğal üretim çizgisinden ayıramayacağı sonucunu ortaya koymuşlardır. Uygulanan politikaların etkinliğini, politikaların güvenilirliği ile açıklamaktadırlar. İzlenen politika ne kadar güvenilir ise beklentiler o kadar azalacaktır.

2. Güvenilirlik Ve Etkinlik

Uygulanan istikrar politikasının başarısı bu politikaların güvenilirliğine bağlıdır. Ekonomi politikalarının güvenilirliği, etkin politik birimlerce alınan önlemlerin mükemmelliğiyle ve düşüncelerin açıklamasıyla ölçülmektedir. Güvenilirlik kavramı W.F Eller tarafından ortaya atılmıştır³⁹. Herbert Stein bir

³⁹ Güvenilirlik; doğru, tutarlı iktisat politikasının başta açıklandığı haliyle bugün ve gelecekte etkin bir şekilde yürütüleceğine olan inanç anlamına gelmektedir (Akay; 1992, s. 90). Güvenilirliği olan istikrar politikalarında karar birimleri uygun bilgiyi kullanarak sürekli olarak sistematik hata yapmayacak ve bunun sonucunda uygulanan politika başarılı olacaktır.

politikanın "güvenilir" olabilmesi için şu özelliklerin olması gerektiğini vurgulamıştır (Parasız; 1996, s. 112):

- Birçok önlemin birleştirilmesi ,
- Hükümet ile Merkez Bankası arasında iyi bir diyalog,
- Partiler arasında belli bir düzeyde anlaşma,
- Peş peşe gelecek dönemlerde ulaşılması hedeflenen noktaların iyice belirlenmesi, sapmaların açıklanması ve düzeltilmesi,
- İşsizlik oranı ile ilgili hiçbir taahhüde girilmemesidir.

Karar birimleri, planlarını formüle ederken beklenen hükümet politika sonuçlarını da hesaba katacaklardır. Dolayısıyla politikalarda beklenen bir değişiklik meydana geldiğinde, etkisi, karar birimlerinin bu değişikliği önceden hesaba katmış olmaları nedeniyle daha önce düşünüldüğünden çok daha az olacaktır. Bu durum uygulanan politikaları başarısız kılarak, ekonomide istikrarsızlığın devam etmesine neden olacaktır. İstikrarsızlık, karar birimlerinin tahminlerindeki hatalarından kaynaklanacaktır. Ancak bu hatalar tesadüfidir. Bu nedenle istikrarsızlığı önlemek için uygulanacak popülist politikalar sadece istikrarsızlığı şiddetlendirecektir. Öyleyse, politikalar önceden belirlenmeli ve sık sık değiştirilmemelidir. Bu durum, rasyonel beklentiler varsayımına göre politika otoritesi ile akıllı ve bilgili özel kesim arasındaki karşılıklı ilişkilerle şekillenen bir oyun olarak tanımlanmaktadır (Parasız; 2001, s.186). Devlet, iktisat politikası olarak aktif politika yerine istikrarlı politikalar kullanılmalıdır. Devlet, oyunun kurallarını, yani politika ve diğer düzenlemeleri belirlemeli ve karar birimleri hangi imkanların kendilerine açık olduğunu bilip kararların muhtemel sonuçlarını kestirebilmeli, politikaları etkili kılabilmelidir.

3. Türkiye Ekonomisinde Politika Etkisizliği

Türkiye Ekonomisi'nde yaşanan istikrarsızlık süreci toplumda "negatif" beklentilerin yerleşmesine neden olmuştur. Karar birimlerinin, kendilerini istikrarsızlıkların yarattığı olumsuzluklara karşı korumak amacıyla geliştirdikleri davranış biçimleri, uygulanan politikaların başarısını zorlaştırmaktadır. Karar birimleri, rasyonel olarak kendilerini koruma dürtüsü ile hareket etmektedirler. Bunu yaparken, uygulanan politikalara, siyasi ve bürokratik iradeye karşı güven duymak ya da duymamak son derece önemlidir. Bu durum psikolojik olarak karar birimlerinin kendilerini koruyucu davranışlarını ön plana çıkarmalarına neden olmaktadır. Özellikle fazla talebin uzun süreler devam ettiği ülkemizde enflasyon beklentisi ve onun getirdiği istikrarsızlık süreci bu nedenle kalıcı olmuştur.

Türkiye'de yaşanan kronik enflasyonu besleyen, kamu açıkları, arz-talep dengesizliği, ödemeler dengesizliği, sermaye yetersizliği ve tekelcilik enflasyonist beklentileri yerleştirmekte, kemikleştirme ve kalıcı kılmaktadır. Piyasalarda kınılamayan tekelci eğilimler, tekelci firmaların kendi enflasyon beklentilerine göre ekonomiye tekelci fiyatları empoze etmeleri, bankacılıkta yaşanan tekelcilik ve

kredi fiyatlarının yüksekliği enflasyonist beklentileri devamlı kılmaktadır. Bu süreç içerisinde Türkiye yüksek enflasyona alıştırmış, iki haneli enflasyondan da öte üç haneli enflasyona alışma eğilimi belirlemiştir. Ülkede varolan politik ve iktisadi istikrarsızlık da psikolojik enflasyona ve enflasyonist beklentilere tesir eden en büyük faktördür.

Ekonomide uygulanan popülist, günü kurtarmaya yönelik kısa dönemli politikalar ve buna bağlı olarak kapatılmayan makro ekonomik açıkların etkisiyle enflasyonun kalıcı olduğu inancı yerleşmiş ve Sanayi Anketleri ve Merkez Bankası Anketleri'ne göre 1989 yılına kadar enflasyon beklentisi gerçekleşenin altında iken, 1989 sonrası, beklenen enflasyon gerçekleşen enflasyon oranını geçmiştir. Bu da karar birimlerindeki psikolojik etkiyi olumsuz bir şekilde yönlendirerek, gelecekle ilgili negatif beklentilere ve kendilerine koruma dürtüsü ile davranışta bulunmalarına neden olmaktadır.

Enflasyon beklentisi kökleşip kemikleştikçe, karar birimleri kendilerini koruma dürtüsü ile hareket etmeye başlamıştır. Bu süreç, parasal ve finansal konuları ön plana çıkarırken üretim, teknoloji, yatırım, verimlilik gibi reel ekonomi ile ilgili konuları ikinci plana atmıştır. Reel ekonomiden kopuk parasal ve finansal yöntemlerle rant toplamaya ağırlık verilmesi sonucu, kısa dönemli düşünmeyi getirmiştir. Kısa dönemcilik yaygınlaştıkça, bankaların kredi vadeleri, toplu iş sözleşme süreleri, memur maaşlarının ayarlama süreleri kısalmıştır. Vadelerin kısalması fiyat ayarlamalarının zaman içinde sıklığını artırmıştır. Fiyat ayarlamalarının büyüklüğünün ve sıklığının artması ile örtülü olarak bir endeksleme süreci gelişmiştir.

Endekslenme sürecinin gelişmesi de enflasyonun atalet kazanarak kökleşmesine neden olmaktadır. Toplumumuzda Türk Lirası kullanımı görelî olarak düşmekte, toplumun geniş kesimleri gelirlerini ya da tasarruflarını enflasyona karşı koruyabilmek için, doğrudan ya da dolaylı endeksleme mekanizmaları geliştirmektedir. Bu mekanizmalardan biri de, geçmiş dönem de yaşanmış enflasyonist tecrübelerin gelecek için beklenti oluşturarak ileriye dönük sözleşmelerde büyük ölçüde yansımadır. Bir toplumdaki sözleşmenin enflasyonist beklentiler üzerine inşa edilmesi enflasyonla mücadele açısından olumsuz bir durumdur.

Enflasyon beklentisinin yerleşmesi, karar alıcıların TL'den kaçma dürtüsünü güçlendirmiştir. Bunun sonucunda ise para ikamesi ve bunun yaygın türü olan özellikle dolarlaşma çok yüksek boyutlara ulaşmıştır. Dolarlaşma oranı enflasyona karşı korunma boyutlarını aşmıştır. Dolar giderek yüksek değerli alış-verişlerde ödeme birimi haline gelmiştir. Dolarlaşmanın bir özelliği, hükümetlerin enflasyonist ortamlarda para basarak elde ettikleri enflasyon vergisini önemli ölçüde düşürmesidir. Diğer bir özelliği de geri dönülmez bir süreç olmasıdır. Bu özelliğinden dolayı dolarlaşma anti enflasyonist politika uygulayan hükümetleri zor durumda bırakmaktadır. Çünkü bu süreç; bir yandan yerli paraya karşı

güvensizliğin sürdüğü anlamına gelmekte, diğer yandan da paranın miktarı ve kontrol edilebilirliği konusunda büyük belirsizlikler yaratmaktadır. Bu durum anti enflasyonist politikaların başarısını güçleştirmektedir.

Türkiye’de enflasyonu yaratan temel iki faktör; kamu kesiminin borçlanma gereksinimi ve kesintisiz beklentilerdir. Bu beklentilerin kınlanması büyük ölçüde ülke yönetimine bağlı olmaktadır. Bu da enflasyonun iktisadi mi yoksa siyasi bir sorun mu olduğu tartışmasına neden olmaktadır. Ekonomide istikrarın sağlanması ekonomi yönetimine yani siyasi iradeye bağlıdır. Siyasi iradenin bu şekilde politikalarını etkin bir şekilde uygulamaması ya da uygulamaya isteksiz olması (özellikle seçim dönemlerinde oy maksimizasyonu kaygısı ile) enflasyonun siyasi bir sorun olduğu görüşünü ön plana çıkarmıştır. Enflasyonu düşürücü politikalarda kalıcı, gerçek sonuçlar almak öncelikle siyasi partilerin iktidar mücadelelerine ülke ekonomisinin geleceğini siyasi ipotek altına almamasına bağlıdır. Çözümü de siyasi iktidarların para arzı, bütçe denliği konusundaki yetkilerinin anayasal kurumlarca sınırlanmasından geçmektedir. Enflasyonla mücadelede siyasi iktidarın iradesi, enflasyonist beklentileri kırmada oldukça önemlidir. Fakat, siyasi iktidarların bu iradeden oldukça uzak olduğu uygulanan politikalardan gözlenmektedir. Kronik yüksek enflasyonu sürdürmek, değişen hükümetlerin değişmeyen devlet politikası haline gelmiştir. Enflasyondan en çok karlı çıkan, ülkenin en büyük münferit borçlusu olması nedeniyle devlettir. Alacaklarına develüe edilmiş nominal değerlerle borçlarını ödemek suretiyle devlet ucuz bir şekilde borçlarından kurtulmaktadır. Yine devlet, enflasyonist dönemlerde para basmadan enflasyondan gelir elde etmektedir. Yine oy maksimizasyonu peşinde olan siyasi iktidarlar seçim öncesi popülist politikalar uygulayarak, bütçe açıklarının artmasına yol açmakta; daha sonra açığı kapatmak için başvurulan emisyon artışı da, devamlı enflasyonu besleyen bir kaynağa dönüşmektedir.

Türkiye Ekonomisi’nin kısa aralıklarla seçim ekonomisine girmesi ve ekonomide izlenen popülist politikalar seçim sonrası enflasyonda önemli sıçramalara neden olmaktadır. Seçim öncesinde, hükümet bir yandan para basma ya da borçlanma ile kamu harcamalarını artırmakta; diğer yandan da, kamu kesimi fiyatlarının yükselmesini engellemektedir. Böylece bir taraftan büyüme hızlandırılmak, diğer taraftan da enflasyon bastırılmak istenmektedir. Seçim sonrasında ise artan kamu harcamaları ile ortaya çıkan fazla talebin etkisi ve kamu kesimi fiyatlarının ayarlanması ile enflasyon oranı tekrar ve daha hızlı yükselmektedir. Bu tutum ve uygulamalar halkta siyasi iradeye karşı güvensizliğe ve enflasyon beklentilerinin kökleşip kemikleşmesine neden olmaktadır. Gelecekle ilgili iktisadi kararlardaki yüksek enflasyon beklentisi, gerçekleşen enflasyon oranını artırmakta, yatırım ve üretimi düşürmektedir.

Geleceğe ilişkin negatif beklentilerin enflasyonun sürekliliğinde önemli rol oynadığı ülkemizde, enflasyonla mücadelede maliyet ile birlikte fazla talep ve enflasyon beklentisinin öneminin de gözden uzak tutulmaması gerekmektedir. Bu doğrutuda uygulanacak politikaların kararı, ekonominin yapısına uygun,

güvenirlilik temeline dayalı ve toplumsal uzlaşmanın sağlandığı politikalar olması zorunlu olmaktadır.

4. Ampirik Analiz: Türkiye Ekonomisindeki Politika Etkisizliği Önermesi

Türkiye Ekonomisi 1980'lerden bu yana sürekli bir kriz süreci içinde yaşamakta ve 1990'lardan itibaren "istikrarsızlık-kriz-büyüme- istikrarsızlık" sarmalında bir kısır döngü içine itilmiş görünmektedir. Bu sürecin oluşumundaki en önemli nedenlerden biri uygulanan politikaların başarısızlığı, etkili olamamasıdır. Uygulanan politikalar neden başarısızdır? Karar birimlerinin bu süreçteki rolü nedir? Karar birimleri davranışlarında rasyonel midir? Oyunun kurallarında hangi hatalar mevcuttur? Güvenirlilik hangi sınırlar içinde uygulanmaktadır. Bu soruların cevabı uygulanan politikaların etkinliğini oluşturacaktır. Bu bölümde bu sorulara cevap aranacaktır.

Ampirik çalışmanın amacı, Türkiye'de uygulanan politikaların etkinliğini analiz etmektedir. Ampirik olarak elde ettiğimiz bulgular ile Türkiye Ekonomisi'ndeki gelişmelerin politika etkisizliği önermesi açısından değerlendirilmesi ise ikinci amaçtır. Bu değerlendirme ile politika etkisizliği önermesinin geçerliliği Türkiye Ekonomisi açısından sinanacaktır.

Türkiye Ekonomisi'nde, politika etkisizliği önermesini analize yönelik bu makalenin çıkış noktasını, Sargent –Wallace tarafından ortaya konulan modeller oluşturmaktadır. Bu modeller Türkiye Ekonomisi için uygun değişkenler eklenerek ve çıkarılarak, 1980-2002 dönemi itibarıyla ekonomik analize tabii tutulacaktır. Açıklayıcı değişkenler yerine geciktirilmiş değerler kullanılmış onun için veriler 1979 yılından itibaren verilmiştir. Açıklayıcı değişkenler yerine geciktirilmiş değerlerinin kullanımının nedeni bağımsız değişken değerlerinin bağımlı değişken için beklentiler formasyonu aşamasında karar birimleri tarafından bilinmesini sağlamaktır.

Bu çalışmada modeller Basit En Küçük Kareler Yöntemi ve istatistikî testler (t, F, DW) 0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilecektir.

5. Ampirik Analizde Kullanılan Modellerin Tanıtımı

Sargent-Wallace, Lucas arz denklemi, IS – LM denklemleri ile temsil edilen bir ekonomide politika etkisizliği şu şekilde formüle edilebilecektir.

$$\text{Lucas Arz Denklemi} : Y_t = Y_t + a(P_t - EP_t) \quad (1)$$

$$\text{IS Denklemi} : Y_t = b_1 + b_2R_t + b_3G_t + b_4 Z_t + U_{1t} \quad (2)$$

$$\text{LM denklemi} : M_t = P_t + kY_t + k_2R_t + U_{2t} \quad (3)$$

Y_t üretim, Y_t doğal üretim, P_t fiyat düzeyi ve EP_t beklenen fiyat düzeyini simgelemektedir. R_t nominal faiz oranı, G_t kamu(hükümet) harcamaları, M_t para miktarı; Z_t herhangi bir dışsal değişkenler vektörü U_{1t} ve U_{2t} içsel bağıntı içermeyen rassal değişkenler, a , b_1 , b_2 , b_3 , b_4 , k_1 ve k_2 de katsayılarıdır.

(1), (2) ve (3) numaralı makroekonomik modeller P_t için çözümlerse;

$$(4) \quad P_t = Hb_1 + H(1 + b_2k_1/k_2)(aEP_t - Y_t) + (Hb_2/k_2) + M_t + Hb_3G + Hb_4 + Z_t - H(U_{it} - b_2U_{2t} + k_2)$$

$$H = 1/(a + ab_2k_1/k_2 + b^2/k_2) \quad (5)$$

Elde edilecektir. Y_t , Z_t ve EP_t 'nin t zamanında bilindikleri ve model açısından dışsal oldukları kabul edilerek P_t 'nin beklenen değeri alınacaktır. Bunun için EP_t bulunduktan sonra $P - EP_t$ farkı alınacaktır.

$$(6) \quad P_t - EP_t = Hb_2k_2 (M_t - EM_t) + Hb_3(G_t - EG_t) - H(U_{it} - b^2U_{2t} + k_2)$$

(6) numaralı denklemden şu sonuç çıkmaktadır. Fiyatlara ilişkin öngörü sapmaları, M_t ve G_t 'nin yani iktisat politikası değişkenlerinin kendilerinden değil, bunların öngörülme (beklenmeyen) kısımlarından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, Sargent-Wallace'ye göre eğer ekonomide determinist politika uygulanır ise bekleyişler rasyonel olduğu varsayımı altında politika uygulamaları, üretimi doğal üretim çizgisinden ayıramayacaktır. Politika uygulamaları, rassal değişimler gösteriyorsa kısa dönemde politika uygulamaları üretimi doğal üretim çizgisinden uzaklaştıracak, uzun dönemde ise politika uygulamaları üretimi doğal üretim çizgisinden ayıramayacaktır.

6. Türkiye Ekonomisi İçin Politika Etkisizliği Önermesi Modeli

Türkiye Ekonomisi için uygulanacak politika etkisizliği önermesi modelinde değişkenlere ait veriler yıllık olarak verilmiştir. Açıklayıcı değişken yerine geciktirilmiş değerler kullanıldığı için veriler 1979 yılından itibaren verilmiştir. Veriler, DPT tarafından hazırlanan ekonomik ve sosyal göstergelerden alınmıştır. Kullanılan veriler cari fiyatlarla milyar TL olarak verilmiştir.

Politika kuralı eşitliği

$$M_t = Q_0 + Q_1X_{1t-1} + \dots + Q_{nt-1} + S_t \quad (1)$$

Bu eşitlikte $X_{1t-1} + \dots + X_{nt-1}$; Mishkin'in 1982 ve 1983 yılında yaptığı çalışmalarda teorik olmayan bir bazda takip edilerek seçilen çeşitli geciktirilmiş değişkenleri S_t paradaki beklenmeyen büyüme oranını veren bir karşılık teriminden oluşmaktadır.

Modelde kullanılan değişkenler;

M = Para arzı (M_1) deki yüzde değişim

P = GSMH deflatöründeki yüzde değişim

Y = Cari fiyatlarla GSMH'da ki yüzde değişim

K = 1 yıllık faiz oranları

K = 1 yıllık faiz oranlarındaki yüzde değişim

e = Döviz kuru (ABD Doları)

W = ücret oranlarındaki yüzde değişim (imalat sanayi işçi ücretleri)

7. Ampirik Sonuçlar

Politika kuralı eşitliğin açıklayıcı değişimleri enflasyon oranı, reel gelirdeki büyüme faiz oranı, reel toplumsal tüketimdeki büyüme, döviz kuru oranı ve ücret enflasyonudur.

Parasal büyümenin bir sabite çekilmesi, bağımsız değişkelerin bir dönem geciktirilmiş değerlerinin alınması sonucu aşağıdaki parasal büyüme tahmin eşitliklerine ulaşılmıştır.

$$M_t = \beta_0 + \beta_1 P_{t-1} + \beta_2 Y_{t-1} + \beta_3 K_{t-1} + \beta_4 G_t + \beta_{jet-1}$$

$$M_t = 3,548 + 1,929 P_{t-1} + 0,427 Y_{t-1} + 0,794 K_{t-1} - 0,141 G_{t-1} + 1,796 e_{t-1}$$

(1,28) (3,15) (1,88) (3,85) (-2,09) (2,65)

$$R^2 = 0,179 \quad D.W = 1,96 \quad F_{hes} = 7,75$$

Politika kuralı eşitliğine ilişkin tablo incelendiğinde, 1979-2002 dönemi itibariyle para arzı ile fiyat seviyesi, enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kuru arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Değişkenlerin katsayı tahminlerinin anlamlılığını gösteren t istatistiğine ilişkin değerler (1979-2002 dönemi için $t_{hes}(P_{t-1}) = 3,15 > t_{tab} = 2,160$, $t_{hes}(K_{t-1}) = 3,85 > t_{tab} = 2,160$, $t_{hes}(e_{t-1}) = 2,160$) anlamlıdır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerdeki değişimin ne kadarını (yüzde) açıkladığını veren determinasyon katsayısı ise 1979-2002 dönemi için yüzde 79 olarak hesaplanmıştır. Modelin bütün olarak anlamlılığı veren F istatistiğine ilişkin hesap değerleri de tablo değerlerinin (1979-2002) dönemi için $F_{hes} = 7,75 > F_{tab} = 3,03$ üzerindedir.

Tablo 1: Politika Kuralı Eşitsizliği

Dönem	Bağımlı Değişken	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER							DW _{tab}					
		sabit	P _{t-1}	Y _{t-1}	K _{t-1}	G _{t-1}	e _{t-1}	T _{tab}	R ²	F	F _{tab}	DW	dL	dU
1979-2002	M _t	3,48 (1,28)	1,929 (3,15)	0,427 (-1,88)	0,794 (3,85)	-0,141 (-2,09)	1,796 (2,65)	2,160	0,79	7,75	3,03	1,96	0,752	2,023

Tablo 1'e göre parantez içindeki değerler t değerini, t_{tab} 0,05 güven düzeyini, R², determinasyon katsayısını, F, f istatistiğini, F_{tab} F istatistiğinin 0,05 düzeyinde tablo değerini D.W Durbin-Watson istatistiğini, DW_{tab} Durbin-Watson istatistiğinin alt (dL) ve üst (dU) sınırını göstermektedir.

Kurulan model bütün olarak anlamlıdır. Diğer taraftan değişkenler arasında oto korelasyon varlığını test eden Durbin-Watson istatistiğine ilişkin veriler de otokorelasyon bulunup bulunmadığına karar verilememiştir. (1979-2000 dönemi için de $d_L = 0,752$; $d_U = 2,02$ $DW_{hes} = 1,96$ olması; $(0,75 < 1,96 < 2,02)$ Modeldeki değişkenler arasında otokorelasyon olup olmadığına karar verilmediği anlamına gelmektedir.

Bu veriler, 1979-2002 döneminde ekonomik karar birimlerinin de para arzının artacağına ya da azalacağına dair oluşan beklentilerin aynı yönde enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kuruna etki ettiğini göstermektedir.

Kurulmuş olan politika kuralı eşitliğine bağımsız değişken olarak ücret oranı eklendiği zaman aşağıdaki eşitlik oluşmaktadır.

$$M_t = \beta_0 + \beta_1 P_{t-1} + \beta_2 Y_{t-1} + \beta_3 K_{t-1} + \beta_4 g_{t-1} + \beta_5 g e_{t-1} + \beta_6 x_{t-1}$$

$$M_t = 2,555 + 1,936 P_{t-1} - 0,409 Y_{t-1} + 0,895 K_{t-1} - 0,566 g_{t-1} + 0,181 e_{t-1} + 0,196 W_{t-1}$$

$$(0,86) \quad (4,55) \quad (-1,95) \quad (2,45) \quad (2,98) \quad (3,05) \quad (2,81) \quad (2)$$

$$R^2 = 0,89 \quad D.W. = 2,01 \quad F = 6,19$$

Tablo 2: Politika Kuralı Eşitliği İki

Dönem	Bağımlı Değişken	Bağımsız değişken							İstatistik Testler					DW _{tab}	
		sabit	P _{t-1}	Y _{t-1}	K _{t-1}	G _{t-1}	e _{t-1}	T _{tab}	R ²	F	F _{tab}	DW	dL	dU	
1979-2002	M _t	2,555 (0,86)	1,936 (4,55)	-0,409 (-1,95)	0,995 (2,45)	-0,566 (-2,98)	0,181 (3,05)	2,17	0,89	6,19	3,00	2,01	0,649	2,206	

Tablo 2 incelendiğinde, 1979-2002 döneminde para arzı, fiyat seviyesi, enflasyon oranı, döviz kuru ve ücret oranı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Değişkenlerin katsayı tahminlerinin anlamlılığını gösteren t istatistiğine ilişkin değerler (1979-2002 dönemi için $t_{hes}(P_{t-1}) = 4,55 > t_{tab} = 2,179$, $t_{hes}(e_{t-1}) = 3,05 > t_{tab} = 2,179$, $t_{hes}(W_{t-1}) = 2,88 > t = 2,179$) anlamlıdır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişiminin ne kadarını (yüzde olarak) açıkladığını veren determinasyon katsayısı ise 1979-2002 dönemi için yüzde 0,89 olarak hesaplanmıştır. Modelin bütün olarak anlamlılığı veren t istatistiğine ilişkin hesap değerleri de tablo değerlerinin (1979-2002 dönemi için $F_{hes} = 6,19 > F_{tab} = 300$) üzerindedir. Bu değerler modelin bütün olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasında otokorelasyon varlığını test eden Durbin-Watson istatistiğine ilişkin veriler de oto korelasyon bulunup bulunmadığına karar

verilememiştir. (1979-2002 dönemi için $dL = 2.206$, $DW_{hes} = 2,01$ olması ($0,649 < 2,01 < 2,206$)) modelin otokorelasyon açısından kararsız bölgede olduğunu göstermektedir.

8. Ampirik Modellerin Genel Değerlendirilmesi

Kurulan ve test edilen modellerde ki bulgular; politika etkisizliği önermesinin Türkiye için geçerliliğini göstermektedir.

Geçmişteki bilgiyi kullanan ve geleceği görebilen karar birimleri, politikaları başarısız kılabilmişlerdir. Örneğin, karar birimleri faiz oranındaki bir artışın yatırım ve üretim seviyesinde bir düşüşe neden olacağını önceden görebilmişler; öte yandan üreticiler ve satıcılar da kar oranları ile faiz oranını karşılaştırarak kendi mallarının fiyatını yükseltmişlerdir. Bu arada tasarruf sahipleri tasarruflarını yüksek faiz oranlarına göre değerlendirme yoluna gitmişler ve fiyat yükselişlerini önemsememişlerdir. Ancak bir süre sonra tasarruftan elde edilen getirinin fiyatlardaki yükselişten daha az olduğu görülerek paradan kaçma psikolojisi ile tüketim mallarına karşı olan taleplerini tekrar yükseltmişlerdir. Uygulanan politikalar talep seviyesini düşüreceği yerde yükseltmiştir. Bir başka olumsuz gelişme de talep ilişkisinde ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki artan fiyatlar işçilerin daha yüksek ücretler talep etmesine neden olmaktadır. İşçiler, sendikaların da desteğiyle ücret artışlarına ilişkin talepleri konusunda ısrar etmektedir. İşverenler yüksek ücret ödemeyi kabul edecekler ve bunu da ürettikleri malların fiyatına daha yüksek maliyeler olarak yansıtmaktadır. Böylelikle, enflasyonu engelleyecek bir talep baskısı getirilememektedir. Bu sonuçlar "politika etkisizliği" önermesinin geçerli olduğunun bir göstergesidir. Karar birimlerinin rasyonel davranışları bu sonuçlara neden olmaktadır. Bu şartlar altında kısa dönemli popülist politikalar ile değil istikrarlı politikalar ile ekonominin işleyişi ve büyümesi etkilenebilecektir.

SONUÇ

Türkiye ekonomisinde 1950'li yıllardan bu yana yaşanan enflasyon olgusu ve onun getirdiği istikrarsızlık ortamı karar birimlerini rasyonel davranışlara yönlendirmiştir. İstikrarsızlıkların yerleşik olacağı politikaların başarılı olamayacağına dair karar birimlerinde bir kanı oluşmuştur. Bu kanıda güvensizlik ve belirsizlik ortamı en önemli etkeni oluşturmuştur. Bunun yanı sıra;

- Ekonominin sık aralıklarla seçim ekonomisine girmesi,
- Uygulanan popülist politikalar,
- Siyasi istikrarsızlık,
- Ekonomide yetersiz örgütlenme,

-Piyasa mekanizmasını yetersiz işlemesi, bu kaniyi daha da güçlendirmiştir. Bu kanı karar birimlerinin de, kendilerini koruma dürtüsünü hareket geçirmiştir. Bu da ekonomik politika uygulamalarını başarısız kılmıştır.

Türkiye Ekonomisi'nde uygulanan para politikaları, döviz kuru politikası ve alınan istikrar tedbirlerinin istenilen amaçlara ulaşamamasının en büyük nedeni, karar birimlerinin istikrarsızlıklarla ilgili özel beklentileridir. Karar birimleri geçmişteki bilgiyi kullandıklarından ve olayları rasyonel olarak değerlendirdiklerinden, beklentiler o ölçüde etkin ve önemli olmaktadır. Bu nedendir ki yetkililer, yeni ekonomik politikalar sunarken "politikaların etkisizliğini" önlemek için karar birimlerinin beklentilerini göz önünde bulundurmamak zorundadırlar.

Bu doğrultuda uygulanacak politikaların kararlı, ekonominin yapısına uygun politikalar olmalıdır. Bu politika ve düzenlemeleri,

- Siyasi ve sosyal istikrarın sağlandığı,
- Uygulanan ekonomik politikaların istikrarlı olduğu,
- Güvenirliliğin sağlandığı,
- Toplumsal uzlaşmanın sağlandığı bir ortamda uygulanmalı ve "politikalar etkin" kılınmalıdır.

ABSTRACT

The success of performed economic policies will be possible if only demonstrating clearly and transparently the rule of game of all units of decision. The units of decision are rational due to assumption of rationalism and they act for satisfying their utility. The sudden active reaction of units of decision after economic policy results in ultimate ineffectiveness of economic policies (Proposal of policy ineffectiveness). The units of decision lead to true model and its parameters. All reaction of policy makers will be evaluated by units of decision. Also they will obtain and use all information in respect of economic model's framework to capture the results. And this kind of behaviour of decision unit cause failure of the economic policy's performance. For this reason, the systematic policies will not be successful.

Keys: Rationalism, Expectation, Reliability, The effectiveness of policy.

KAYNAKÇA

Akat, Asaf Savaş, Kronik Enflasyonla Mücadelede Sorunlar, Çözümler Tereddütler, Banka ve Ekonomik Yorumlar, Sayı:2, Yıl:29, Şubat 1992.

- Bekaert, Geert, Hadrick, Robert J; Marshall, David; On Biases in Test of the Expectations Hypothesis of the Term Structure of interest Ratest, Working Papers Series (Issues in Financial Regulation) Research Department Federal Reserve Bank of Chicago, January 1996 (WP-93-3).
- Çağlar, Ünal, Döviz Kurları Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar, 1. Baskı, Ekim 2003, Alfa Yayınları..
- Demir, Ömer; Acar, Mustafa; Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ankara, Vadi Yayınları, 1997.
- Demir, Ömer; İktisatta Yöntem, İstanbul, İz Yayıncılık, 1995.
- Eroğlu, Nadir; "Finansal Küreselleşme: Devletin Düzenleyici Rolü Üzerine Etkileri", Küreselleşme İktisadi Yönelimler ve Sosyopolitik Karşıtlıklar; Derleyen: Alkan Soyak, İstanbul: OM Yayınevi, 2002.
- Frisch, Helmut; Theories of Inflation, Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
- Mittelion, James, The Globalization Syn Drame, Transformation and Resistance Princeton, UP, New Jersey, 2000.
- Parasız, İlker; Enflasyon-Kriz-Ayarlamalar, Bursa: Ezgi Yayınları, Mart 2001..
- Parasız, İlker; Monetarizm ve Ünlü Monetarist ve Keynesçil İktisatçılarla Söyleşiler, 2. Baskı, Bursa: Ezgi Yayınları, 1996.
- Paseran, M. Hashan; The Limits to Rational Expectations, New York: Basil Blackwel Inc., USA, 1987..

Sargent, Thomas J.; Wallace, Neil; Rational Expectations and the Theory of Economic Policy, Research Department Federal Reserve Bank of Minneapolis, June 1975..

Sevinç, Orhan, Küresel İktisat Politikaları Olarak Liberalizasyon, Küresel Sistemde Siyaset Yönetim Ekonomi, Der: M. Akif Çukurçayır, 1.Baskı, Konya, Ocak 2003.

Stiglitz, John, Methological Issues and the New Keynesian Economics, Oxford; Oxford University Press, 1992.

